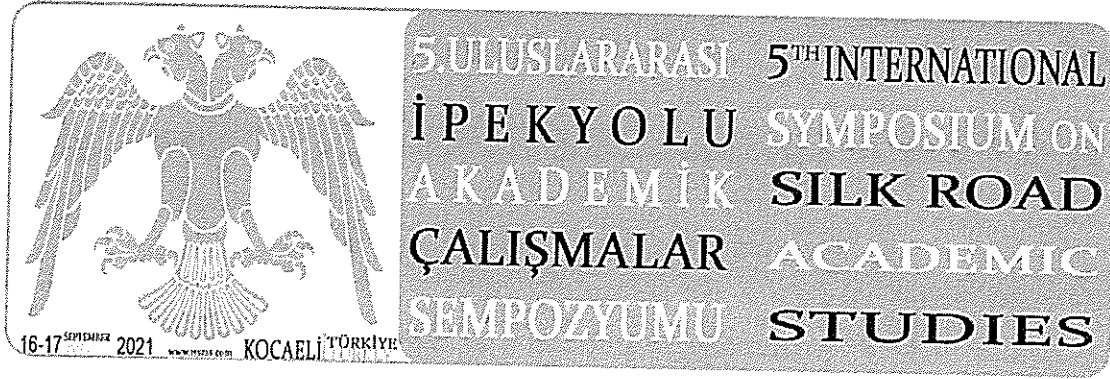

SEMPOZYUM TAM METİN KİTABI
ЗБОРНИК РАДОВА
THE BOOK OF PROCEEDINGS

SEMPOZYUM TAM METİN KİTABI
ЗБОРНИК РАДОВА
THE BOOK OF PROCEEDINGS

ISBN
978-605-67701-8-0
KOCAELİ 2021

HERSEKLİ ÂRİF HİKMET'İN YENİ ŞİİRLERİ

Prof. Dr. Eyüp AKMAN
Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
eakman@kastamonu.edu.tr

Özet

Hersekli Arif Hikmet Bey on dokuzuncu yüzyılın en tanınmış ve en farklı simalarındandır. 1839 yılında doğmuş 1903 yılında vefat etmiştir. Encümen-i Şuarâ temsilcilerinden olmasının yanı sıra kuvvetli bir şâirdir. Edebiyat tarihlerinde eskiyi savunan biri olarak görülmektedir. Fakat yapılan son çalışmalarla onun ne tam olarak eskiyi savunduğu ne de yeniye reddettiği ortaya konmuştur. Arif Hikmet Bey ikisinin ortasında bir yeredir.

Bu bildirimizde Kastamonulu İshakzade Fevzi'nin Fûsûl-ı Âşıkân adında ve 7 Zilhicce 1323/2Şubat 1906 tarihinde tertip ettiği mecmuasında yer alan Hersekli Arif Hikmet'e ait altı şiir incelenecektir. Bu şiirlerden beş tanesi Kayahan Özgül'ün hazırladığı "Şiirin Hazanında Gazel Dökenler II Hersekli Arif Hikmet Bey"adlı eserde ufak tefek farklarla yer alırken bir tanesi "varlığına dair işaretler bulunmasına rağmen ele geçirilememiş" olan "etmiştir" redifli şiirdir.

METİN

Mehmet Akif'in "Milletin oydu hakikatte Sâdîsi" dediği Hersekli Ârif Hikmet, 25 Kasım 1839 tarihinde Mostar'da doğmuştur. Babası Zülfikar Nâfız Paşa¹³ annesi Çerkez Ayşe Hanımdır. 1853 yılında İstanbul'a gelerek memuriyete kâtiplikten başlar ve "hukuk reisliği"ne kadar yükselir. Çeşitli yerlerde görev yaptıktan sonra 1891 yılı Ekim ayında Kastamonu Merkez Bidayet mahkemesine Reis-i evvel olarak atanır. Yaklaşık iki buçuk yıl burada kaldıktan sonra Adana'ya tayini çıkar. Son görev yeri İstanbul olan şâirin ömrü 20 Nisan 1903 tarihinde biter(Özgül, 2015:7).

Hersekli Ârif Hikmet Bey, şâirliğinin yanında iyi bir hukukçu ve Osmanlı aydınıdır. Fakat onu günümüze taşıyan yönü şâirliği¹⁴ ve Encümen-i Şuarâ'daki¹⁵ konumudur. On dokuzuncu asırda bazı edebiyatçılar bir araya gelip sohbet toplantıları düzenlemişlerdir. 1861 yılında başlayan bu toplantılar bir yıldan az sürmüştür. Bu toplantıların ev sahipliğini Hersekli Ârif Hikmet, reisliğini de Leskofçalı Mustafa Galib yapmıştır. Bunların amacı, edebiyatı, dolayısıyla şiiri, içinde bulunduğu çıkmazdan çıkarıp on yedinci asırdaki durumuna getirmeye çalışmak olmuştur. Encümen-i Şuarâ olarak adlandırılan bu encümen şâirleri kendilerine hep on yedinci yüzyılı ve o dönemin şâirlerini örnek almışlardır. Onların bu davranışı yenilik taraftarı kişiler tarafından hoş karşılanmamış onlara "kudemâ" yani eski denilmiştir(Banarlı, 1983:974).Tanpınar, "Bu şâirler içinde Hersekli Arif Hikmet ile Namık Kemal –bu sonuncusu, divanı yani eski şiirleri ile- ustalarının sanatını, saf diyemezsek bile klasik dil zevkini ve katıksız tasavvufi ilhamını en çok benimseyenlerdendir"(Tanpınar, 1997:262) diyerek onların eski zihniyete bağlı olduklarını vurgular. Fakat bu encümen üyelerinden bazılarının "daha sonra yenileşme dönemi edebiyatının öncüleri arasında yer alacak neslin edebi görüşlerini belli ölçüde de olsa etkilediği" gözden irak tutulmamalıdır(Şentürk, 2014:567).

Bu hükümlerden Hersekli Ârif Hikmet Bey için verilmiş olanların yanlış olduğunu, bunların bazen de kasıtlı olarak yapıldığını söyleyen Kayahan Özgül, Hersekli Ârif Hikmet Bey'in "mutavassitîn" bir cephesi olduğunu ifade eder(Özgül, 2015:69).Özet olarak -Haşimce bir ifadeyle- Hersekli Ârif Hikmet Bey, eski ile yeni arasında yeniden ziyade eskiye yakın mutavassit bir yeredir.

¹³ Bu paşanın soyunun Bogomil güney Slavlarına dayandığı söylenmektedir(Özgül, 2015:4).

¹⁴ Hersekli Arif Hikmet'in dört mensur eseri vardır. Şiirlerini ise "Âsâr-ı Hikmet" adında bir eserde toplamıştır. Kayahan Özgül, bu eserdeki ve başka yerlerde bulunan şiirleri bir araya getirerek yayımlamıştır.

¹⁵ Encümen-i Şuarâ hakkında ayrıntılı bilgi almak için bkz. Özgül, 2015:26-37; DİA, Encümen-i Şuara maddesi; Kolcu, 2016:34.

Hersekli Ârif Hikmet'e bizim ilgimiz iki sebepten olmuştur. Birincisi onun Kastamonu'da görev yapması, ikincisi ise üzerinde çalıştığımız Kastamonulu İshak-zâde Fevzi'nin Fûsûl-ı Âşıkân¹⁶ adlı mecmuasında onun şiirlerine rastlamamızdır.

Kayahan Özgül "Şiirin Hazanında Gazel Dökenler II Hersekli Arif Hikmet Bey" adlı kitabının yirminci sayfasında Ârif Hikmet'in şiirlerinden söz ederken "varlığına dair işaretler bulunmasına rağmen ele geçirilememiş birkaç şiir" üzerinde durur. Bunlardan biri de "etmiştir" redifli şiirdir. Özgül, Ruznamçeci-zâde Mehmed Lebib Efendi ile İbrahim Halet Bey'in bu redifli nazirelerine istinaden, sözü geçen şiiri, Hersekli Arif Hikmet Bey'in ele geçmemiş şiirleri arasında saymıştır. Başlangıçta biz de öyle zannetmiştik. İncelediğimiz mecmuada bu şiir yer almaktaydı. Biz de Hersekli Ârif Hikmet'in kayıp bir şiirini bulduk diye sevinmiştik. Fakat mecmuayı iyice incelediğimizde bu şiirin Hersekli Ârif Hikmet'in değil de Şeyhülislam Arif Hikmet'in¹⁷ olduğunu fark ettik. Mecmuanın 222.sayfasındaki şiirin üzerinde kırmızı mürekkeple "Esbak Şeyhü'l-islâm 'Arif Hikmet Beğ Efendiniñdir" yazılmaktaydı. Daha sonra Şeyhülislam Arif Hikmet'in 1283 yılında yayımlanan Divan-ı Hikmet adlı eserini inceledik ve aynı şiire, eserin 136. sayfasında 11 beyit olarak rastladık. Kayahan Özgül, Hersekli Ârif Hikmet'in şiirleri ile Şeyhülislam Ârif Hikmet'in şiirlerinin karıştırılmasını "şaşırtıcı" bulmaktadır. Bunda şaşılacak bir şey yoktur. İlim, yeni bir şey ortaya koymak veya yanlış düzeltmek değil midir? Bu vesileyle bir şiirin gerçek sahibini tespit etmiş olduk.

Biz, özet yazarken başlığı "Hersekli Ârif Hikmet'in Yeni Şiirleri" olarak koymuştuk. Fakat bu metni hazırlamaya başlayınca, yukarıda bahsettiğimiz gibi, Hersekli'nin yayımlanmamış yeni bir şiirine ulaşamadık. Fakat aşağıda incelediğimiz beş şiiri Özgül'ün yayını ile karşılaştırdık ve farklılıkları dipnotta belirttik.

Yukarıda sözünü ettiğimiz İshak-zâde Fevzi, tertip ettiği Fûsûl-ı Âşıkân adlı mecmuasına âşik fasıllarında söylenen şiirleri almış ve fihrist kısmına şiirlerin, "nâzımı", "nev'i", "bestesi" ve "mülâhazat" başlıkları koymuştur.

Hersekli Arif Hikmet'in beş adet şiiri de bu mecmuada yer almıştır. "Şühûd" redifli birinci şiir, Fûsûl-ı Âşıkân adlı eserin fihrist kısmında nev'i için "hikemâne, mutasavvifâne", bestesi için de "gazel" olarak tavsif edilmiştir. Aynı yerin mülâhazat kısmında ise şâir için "Beldemizde hukuk reisliği etmiştir. Herseklidir" ifadeleri yer alır.

"..irden" redifli ikinci şiir, sözü geçen mecmuada nev'i için "hikemâne, ârifane", bestesi için "divân, Hüseynidin" denilmiştir.

¹⁶ Kastamonulu İshakzâde Âşık Fevzi 1857-1917 yılları arasında yaşamıştır. İyi bir tahsil görmüştür. Şiire ve musikiye meraklıdır. Elimizde, müellifi olduğu iki eseri bulunmaktadır. Bunlar "Mecmûa-yı Şuâra ve Hâtîrât-ı Fevzi" ile "Fûsûl-ı Âşıkân"dır. Bunlardan ilkinin hazırlanış tarihi 1320/1902'dir. Eser, kitap formatında baskıya hazırlanmış ise de basılmamıştır. Eserin sayfa sayısı 300'dür. Âşık Fevzi bu eserinde pek çok âşik ve şâirin şiirlerine yer vermiştir. Gezdiği yerlerde (Bursa, Samsun, Giresun, Trabzon, Sinop, Ankara, Bolu) karşılaştığı durumları ve hatıralarını şiir şeklinde dile getirmiştir. Ayrıca pek çok yapıya (cami, çeşme, mezar taşı) yazdığı kitabe ve düşürdüğü tarihleri eserine almıştır. Âşık Fevzi'nin kendisine ait şiirleri de bu mecmua içindedir.

Fevzi Efendi, "Fûsûl-ı Âşıkân" adlı eserini de 1323/1905 tarihinde kitap formatında hazırlamış fakat onu da bastıramamıştır. Bu eser, baş tarafındaki fihrist hariç, 418 sayfadan oluşmaktadır. Mecmuada 335 şaire ait yaklaşık 480 şiir bulunmaktadır. Eserin içinde divan ve halk şâirlerine ilişkin şiirler ve bu şiirlerin türleri, hangi makamda okundukları ve şâirine ait bilgiler yer almaktadır. Bu iki mecmua üzerinde çalışmalarımız sürmektedir.

Âşık Fevzi'nin tertip ettiği başka şiir mecmuaları da vardır. Bunlardan biri kütüphanemizdir. Mecmua 205 sayfadır. Mecmuanın 186. sayfasında "Fevzi Müfred/Ağlamaktır gözlerimin âdeti/Gayri kan dökmek didiler neveti/1295 fi 24 Zilkâde Harrerehû Fevzi bî -Murad" ifadesi yer alır. Buna göre bu mecmuayı Âşık Fevzi 1878 tarihinde oluşturmuştur. Eserin tamamının yazısı, Fevzi'nin el yazısıdır. Bu mecmuada 40'tan fazla şâirin şiiri bulunmaktadır. Âşık Fevzi'nin oluşturduğu bir diğer şiir mecmuasını da Fatih Köksal bir yazısında ayrıntılı olarak incelemiştir (Köksal 2016:169-186).

¹⁷ Şeyhülislam Arif Hikmet Bey, 1786-1859 yılları arasında yaşamıştır. Babası Kazasker İbrahim İsmet Bey'dir. Çeşitli yerlerde kadılık ve nakibü'l eşraflık yapan Arif Hikmet, 1846 yılında Şeyhülislam olmuştur. Pek çok eseri vardır. Bilinenleri, şiirlerini topladığı "Divan-ı Hikmet" ile "Tezkire-yi Şu'arâ"dır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kemikli,2011.

Aynı fihristte “..âdan” redifli üçüncü şiirin nev’inin “ mutasavvifâne”, bestesinin “semâi” olduğu kayıtlıdır.

Sözü geçen mecmuanın fihristinde “..dan hâlî” redifli dördüncü şiir nev’i olarak “semai”, beste olarak “evcden” olarak ifade edilirken “göster” redifli beşinci şiir için sadece “Acem ağzından terennüm olunur” denilmekle yetinilmiştir.

Hersekli Ârif Hikmet’in olmayan altıncı şiirin nev’i kısmına “beliğâne”, bestesi kısmına “semai”, mülâhazat kısmına ise “Esbak Şeyhülislam” yazılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışmayla biz, Hersekli Ârif Hikmet’in zannedilerek aranan “etmiştir” redifli şiirin, Şeyhülislam Ârif Hikmet’e ait olduğunu ortaya koymuş olduk. Hersekli Ârif Hikmet’in daha evvel yayımlanan beş şiirinin de farklı söyleyiş/yazılış şekilleri , bu bildiriyle tespit edilmiş oldu. Hersekli Ârif Hikmet’in bazı şiirlerinin bestelendiğine ve meclislerde okunduğuna dair elimizde bilgi yokken, Âşık Fevzi’nin bu mecmuasıyla, onun şiirlerinin de bestelendiği ve farklı makamlarla âşık fasıllarında dile getirildiği, bu çalışmayla ilim alemine duyurulmuş oldu. Çalışmamızın sonuna, sözü geçen “etmiştir” redifli şiire Halet Bey’in yazdığı nazireyi de ilave ettik.

-1¹⁸-

Fâ i lâ tün/ Fâ i lâ tün/ Fâ i lâ tün/ Fâ i lün

- 1- Neşr-i feyz eyleyeli sîneme envâr-ı şühûd
Rû-nümâdır baña her zerrede esrâr-ı şühûd
- 2- Cân u dil ‘aşk ile gavvâs-ı yem-i vahdet idi
Gelmeden cûşa dehâ¹⁹ bahr- i güher-bâr-ı şühûd
- 3- Mütecellî olalı lebs-i cedîd üzre cihân
Mütenevvi’ görünür dem-be-dem âsâr-ı şühûd²⁰
- 4- Nûr-ı Hakk zulmet-i halk içre ‘ayândır seyr et
Göresin tâne imiş cilve-yi didâr-ı şühûd²¹
- 5- Cism ü rûhuñ gibidir şa’şa’a-yı leyl ü nehâr²²
Çeşm-i ‘irfân ile ol dehre nigehdâr-ı şühûd
- 6- Tâ be key şerh-i tefâsîl-i me’ânî “*Hikmet*”
Nükte-yi vâhidedir gâye²³-yi etvâr-ı şühûd

-2²⁴-

Fâ i lâ tün/ Fâ i lâ tün/ Fâ i lâ tün/ Fâ i lün

¹⁸ Bu şiir, Mecmuanın altıncı sayfasında kayıtlıdır. Şiirin başında kırmızı mürekkeple “*Kamerü’l üdebâ şâ’ir-i bî-hemtâ Hersekli ‘Ârif Hikmet Beğiñ Bir Gazel-i bî-bedelidir.*” yazmaktadır. Şiir, Özgül’de yedi beyittir.

Bkz. Özgül,2015:136.

¹⁹ Özgül’de bu kelime “dahi” şeklindedir.

²⁰ Bu beyit, Özgül’de dördüncü beyittir.

²¹ Bu beyit, Özgül’de yoktur.

²² Bu mısra Özgül’de “Cism ü ruhundan ibâret görünür leyl ü nehâr” şeklindedir.

²³ Bu kelime Özgül’de “gayet” şeklindedir.

²⁴ Bu şiir, Mecmuanın 54.sayfasında kayıtlıdır. Şiirin başında kırmızı mürekkeple “*Şâ’ir-i hakîm Hersekli ‘Ârif Hikmet Beğ Efendi hazretleriniñdir.*” yazmaktadır. Bkz. Özgül, 2015:204.

- 1- Vâkı'â her kâr hâsıldır yed-i takdîrden
'Âkilân geçmez yine ser- rişte-yi tedbîrden
- 2- Cilve-yi kudretle ta'lîm-i tevâzu'dur merâm²⁵
Gâlibâ tıyn-ı bihîn-i Âdem'i tahmîrden
- 3- Dikkat etseñ 'ukde-i dâğ-ı dil-i ehl-i gurûr
Rûşenâdır pîç ü tâb-ı cevher-i şemşîrden
- 4- Nakş-ı zâhirle olur sırr-ı hakîkat âşikâr
Münfehîmdir hüsn-i ma'nâ şîve-yi ta'bîrden
- 5- Fikr-i neyl-i ârzû hüsn-i mecâzîden 'abes
Nefha-i maksûd alınmaz gonca-yi tasvîrden
- 6- Rast-ı tab'ânıñ medâr-ı kârıdır kec-tıynetân
Hikmetâ fehm et bu ma'nâyı kemân u tîrden

-3*-

Me fâ î lün/ Me fâ î lün/ Me fâ î lün/ Me fâ î lün

- 1- Hakâyık-bîn olanlar nûru'l-envâr-ı tecellâdan
Görür sırr-ı cemâlu'llah'ı mir'ât-ı mücellâdan
- 2- 'Avâlim hâdisât-ı bahr-ı gevher-hîz-i mutlakdır
Bu ma'nâ añlanur emvâc-ı gûn-â-gûn-ı deryâdan
- 3- -Hakîkatde cihânıñ mahv u nâ-bûd olduğun bilse
Geçerdi ehl-i hikmet nefy-i cüz'-i lâ-tecezzâdan
- 4- Husûl-ı sûret-i makbûle-i insân-ı kâmilidir
'Arz²⁶ hep cevher ü a'râz u îcâd-ı heyûlâdan
- 5- Bulanlar nûr-ı mâzâgu'l-basardan pertev²⁷-i 'irfân
Görür hep kâ'inâtı gûşe-yi çeşm-i süveydâdan
- 6- Ser-â-pâ şu'le-yi cevvalle-i mihr-i tecellâdır
Gamiñla fark olunmaz dâğ-ı sînem Tûr-ı Sînâ'dan
- 7- Ene'l-hak gûy-ı tevhdîm ki gûş-ı cânıma şimdi

---

25 Bu kelime Özgül'de "murâd" şeklindedir.

* Bu şiir, Mecmuanın 96.sayfasında kayıtlıdır. Şiirin başında kırmızı mürekkeple "*Şâ'ir-i sîütüde-
ma'sir*

Hersekli 'Ârif Hikmet Beyefendi hazretleriniñdir." yazmaktadır. Bu şiir Özgül'de dokuz beyittir. Bkz. Özgül, 2015:199.

26 Bu kelime, Özgülde "garez" şeklindedir.

27 Bu kelime, Özgülde "şûle" şeklindedir.

Sadâ-yı “Semme vechullâh” irer hep kûh [u] sahrâdan

- 8- Bilür mi kadr ü şân âdemiyyet nidüğin *Hikmet*
O kim bî-behre-i tahkîkdir ta’lîm-i esmâdan 28

-4*-

Me fâ î lün/ Me fâ î lün/ Me fâ î lün/ Me fâ î lün

- 1- O diller kim olur sırr-ı safâ-yı âhdan hâlî
Kalurlar tâ-be-mahşer neş’e-yi dil-hâhdan hâlî
- 2- Zuhûr eyler gönüde geh cebîniñ gâh ruhsârîñ
Sîpihr-i sîne olmaz nûr-ı mihr ü mâhdan hâlî
- 3- Zevâlî mümteni’dir cevher-i ‘aşkıñ derûnumdan
Cihân kâbil mi kalsun hazret-i Allâh’dan hâlî
- 4- Tecellî-yi kemâle perde-yi pindâr mâni’dir
Değildir yoksa ‘âlem ‘ârif ü âgâhdan hâlî
- 5- Dil-i ehl-i muhabbet vakf-ı teslîm ü rızâdır hep
Kalur mı tekyegâh-ı ‘aşk eyvallahdan hâlî
- 6- Cihânîñ hâsıl-ı âmâli hüsrân ü nedâmetdir
Değil bir kimse *Hikmet* ‘âkıbet eyvâhdan hâlî

-5*-

Mef û lü/Fâ i lâ tün /Mef û lü/Fâ i lâ tün

- 1- Tertîb-i ‘ayş u nûşa sâkî şitâb göster
Mahmûr-ı câm-ı ‘aşkıñ sahbâ-yı nâb göster
- 2- Câm-ı safâ medârı rindâne sun pey-â-pey
Bu ‘âlem-i hevesde devr-i şarâb göster
- 3- Revnâk-nümâ-yı nâz ol ey gonce-yi melâhat
Tâb-ı tebessümüñde reng-i hicâb göster
- 4- Mihr-i ruhuñdan ey mâh kaldır nikâb-ı zülfüñ
Zulmetgeh-i cihânı pür-fer ü tâb göster

---

28 Bu beyit Özgül’de “*Mezâyâ-yı kemâl-i tab’ım idrâk eylemez Hikmet/ O kim bî-behre-i ilm ü hünerdir feyz-i Mevla’dan*” şeklindedir.

* Bu şiir, Mecmuanın 411. sayfasında kayıtlıdır. Şiirin başında kırmızı mürekkeple “*Li-Cenâb-ı Ârif Hikmet Bey*” yazmaktadır. Bkz. Özgül, 2015:232.

* Bu şiir, Mecmuanın 411 ve 412.sayfalarında kayıtlıdır. Şiirin başında kırmızı mürekkeple “*Li-Cenâb-ı*

Ârif Hikmet Bey” yazmaktadır. Bkz. Özgül, 2015:155.

- 5- ‘Âlem harâb-ı devr-i mekr-i nigâhıñ olsun
Çeşmân-ı fitne-cûyıñ sermest-i hâb göster
- 6- Sahbâ-nisâr-ı feyz ol bezm-i safâda sâkî
Rindânı bir kadehle mest-i harâb göster
- 7- Efsânedir bu ‘âlem mutrib-i terâne-senc ol
Nây u kemân u kânûn ‘ûd u rebâb göster
- 8- Âzâde-yi merâm²⁹ ol mağrûr-ı câha *Hikmet*
Ne ‘arz-ı ihtiyâc et ne pîç ü tâb göster

Şeyhülislam Arif Hikmet’in Şiiri

-6*-

Me fâ î lün/ Me fâ î lün/ Me fâ î lün /Me fâ î lün

- 1- Leb-i mey-gûn-ı yâr nûş-ı câm-ı ‘işret etmişdir
Soruldukça anıñçün keşf-i râz haclet etmişdir
- 2- Gazâl-ı vâdi-yi vahşet iken o çeşm-i bigâne
Nigâh-ı şûh-ı merdümle ‘aceb ünsiyet etmişdir
- 3- Misâl-i rûh olur hiffet ile bezm-i ehıbbâya
Miyân-ı ülfetinde kim ki terk-i külfet etmişdir
- 4- Değildir çeşm-i sîretle hakâyık beyn-i masnû’ât
O kim âyînesin meşgul-i hüsn-i sîret etmişdir
- 5- Füyûzât-ı bahâr-ı sun’la feyyâz-ı bî-himmet
Gül-i ruhsâra hatt-ı reng-i müşğ nükhet etmiştir
- 6- Temâsîl-i havâdis safha-yı mir’ât-ı gerdûnda
Nice *Hikmet* şinâs-ı mübtelâ hayret etmişdir

Şeyhülislam Arif Hikmet’in şiirine Halet Bey’in yazdığı nazire

-1*-

Me fâ î lün/ Me fâ î lün/ Me fâ î lün /Me fâ î lün

---

29 Kelime, Özgülde “murâd” şeklindedir.

* Bu şiir, Âşık Fevzi’nin Mecmuasının 222.sayfasındadır ve şiirin başında kırmızı mürekkeple “*Esbak Şeyhü’l-İslâm ‘Arif Hikmet Beg Efendiniñdir*” yazmaktadır. Şeyhülislam Ârif Hikmet’in “Divan-ı Hikmet” adlı eserinde ise 136-137. sayfalarda bulunmaktadır.

* Şiirin başında sadece “‘Ârif Hikmet Beg Efendiniñ Gazeline Nazîre’” yazmaktadır. Hangi Arif Hikmet olduğu belirtilmemiştir.

- 1- Göñül cevr-i felekle tâ ezelden ülfet itmişdür
Anuñçün terk-i âsâyîş ile pek râhat itmişdür
- 2- İder âvîze-i fitrâk-ı esb-i tâzî biñ bâli
O yekke-tâz-ı nâz-âver şikâra rağbet itmişdür
- 3- Mey-âşâm-ı hakîkat mest-i âzâr-ı zamân olmuş
Tabaşbuş-kârı dehrüñ iktisâb-ı rıf'at itmişdür
- 4- Göñül bir tel karâr havf ile kâlün haddeden çekmiş
Belâ-yı müy-miyânın bahsine pek dikkat itmişdür
- 5- Dile sad-dâğ açarsa çeşm-i hûn-hâriyla ol hûn-rîz
Garaz zulm olmamak tahdîs-i pâk-i ni'met itmişdür
- 6- Şehid-i çeşm-i cellâduñ görince hûna âlûde
O Ferhunde- dem-i dem-pâs-ı sîne rikkat itmişdür
- 7- Ne hikmetdür ki *Hâlet* hâme-i rengîn-i nâz-âver
Cenâb-ı Hikmetün tanzîr-i nazmuñ âdet itmişdür (Çeçen, 2005:114).

Kaynaklar

- AKMAN, E.(2018). “Kastamonu Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı”, *81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu*. Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayını
- ÂRİF H.(1283). *Divan-ı Hikmet*. İstanbul: Matbaa-yı Âmire
- BANARLI, N. S. (1983).*Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II*. İstanbul: MEB Yayınları.
- ÇEÇEN, M. K.(2005). *Hâlet Bey Divanı Tenkittli Metin*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KEMİKLİ, B.(2011).Şâir Şeyhülislam Ârif Hikmet Beyefendi, Hayatı-Eserleri-Şiirleri. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- KOLCU, A. İ.(2016).Tanzimat Edebiyatı, Şiir.Konya: Salkım Söğüt Yayınları.
- KÖKSAL, F.(2016). “Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshakzade Fevzî Mecmuası”, *Yâ Kebikeç Mecmualar Arasında*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- ÖZGÜL, M. K.(2015). Şiirin Hazanında Gazel Dökenler II, Hersekli Ârif Hikmet Bey. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ŞENTÜRK, A. A. & Kartal, A. (2014). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- TANPINAR, A.H.(1997). 19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.